

Ladies and gentlemen: We got him!

Urban legends; grotendeels verzonden verhalen die als waargebeurd worden doorverteld. Bekende voorbeelden zijn Bigfoot, La Chupacabra en het monster van Loch Ness. Doordat de verhalen vol overtuiging worden overgebracht, gaan steeds meer mensen erin geloven. Na jarenlang te hebben gehoord over het beestje, maar er nooit één gezien te hebben, begon ik steeds meer te vermoeden het ook een urban legend was: het ovenvisje. Maar niet langer, want 'we got him!'

De vondst

Niemand kon vermoeden dat het een bijzondere dag zou worden, toen Cyriel Doevendans, buitendienstmedewerker bij het KAD, terugkwam van een inspectie met een verzameling monsters ter determinatie. Zoals gebruikelijk werden deze monsters door één van de biologen van het KAD op naam gebracht. 'Toen het desbetreffende ovenvisje onder de microscoop terecht kwam, was het meteen duidelijk dat het geen papier- of zilversvisje was. Je voelt je hartslag meteen omhoog schieten,' aldus de bioloog die het beestje onder de microscoop had liggen. Sinds in 2002 duidelijk werd dat de 'visjes' die ovenvisjes genoemd werden, eigenlijk papiervisjes waren, is bij het KAD nooit een ovenvisje uit het veld binnengekomen. 'En dat ondanks de vele monsters die we in de afgelopen

jaren hebben ontvangen,' aldus de insectdeskundige. 'Het betreft hierbij niet alleen de reguliere determinaties, maar ook de inzendingen na verschillende oproepen die via de media zijn verspreid.' Meerdere determinatietabellen en fotoreferenties werden erop nageslagen, allemaal duiden ze op hetzelfde: *Thermobia domestica* oftewel het ovenvisje. 'In eerste instantie geloof je je eigen ogen niet. Je denkt dat je het beestje nooit onder de microscoop zult krijgen. Na tabellen erop na te slaan, foto's te bestuderen, beschrijvingen te lezen en het exemplaar met een andere entomoloog te bestuderen, kom je toch tot de conclusie: we got him!' Navraag bij de gelukkige vinder leerde ons dat het exemplaar was aangetroffen op een big bag met grondstoffen in het magazijn van een transportbedrijf. De big bag was afkomstig uit Azië.

Het ovenvisje

Het ovenvisje behoort net als het papiervisje en het zilversvisje tot de orde van de Zygentoma en tot de familie Lepismatidae. De volwassen ovenvisjes worden (zonder

Het illustere ovenvisje.
Foto: Bruce Schoelitz, KAD

Bron: BSPers

staartdraden) ongeveer veertien millimeter lang. Ze zijn grijsig van kleur met een gevlekt patroon. De huid onder de schubben is geelachtig van kleur. De ovenvisjes hebben een voorkeur voor hoge temperaturen. De temperatuur waarbij de ontwikkeling optimaal is, ligt tussen de 37 en 39 graden Celsius. Net als het papiervisje is het ovenvisje in staat om vocht uit de lucht te halen.

Na ongeveer de veertiende vervelling zijn

de vrouwtjes in staat om eitjes te leggen. Deze zijn ellipsvormig, wit van kleur en ongeveer één millimeter lang. De duur van het eistadium is sterk afhankelijk van temperatuur en luchtvochtigheid. Onder warme omstandigheden (44 graden Celsius) duurt het negen dagen. Vrouwtjes leggen ongeveer vijftig eitjes per vervelling. Na iedere vervelling moet het vrouwtje opnieuw bevrucht worden.

Door de voorkeur voor hoge temperaturen

worden populaties internationaal gezien vooral aangetroffen op industriële locaties, zoals in de voedingsmiddelenindustrie en technische ruimten. 'Op deze locaties hebben wij ze in Nederland echter ook nooit gevonden', vertelt de bioloog. 'De aangetroffen 'visjes' betroffen altijd papiervisjes.'

Gevestigd?

De locatie waar het ovenvisje werd gevonden betrof een onverwarmde loods. 'Met een temperatuur van ongeveer achttien graden Celsius is het onwaarschijnlijk dat zich een populatie ovenvisjes kan ontwikkelen,' aldus de bioloog. Bij een volgende inspectie van de locatie werden dan ook geen ovenvisjes meer gevonden. Het betrof waarschijnlijk een enkele introductie. Helaas misschien, maar één ding is ons duidelijk geworden: in tegenstelling tot Bigfoot, La Chupacabra en het monster van Loch Ness, is het ovenvisje méér dan een urban legend!

Explosie van de berkenwants

Tekst: Bruce Schoelitz, KAD

De berkenwants (*Kleidocerys resedae*) is een wantsensoort die in het najaar gebouwen binnenkomt om te overwinteren. Deze zomer, met name rond eind juli en begin augustus, trad er in Nederland een explosie op van deze soort.

De reden voor de grote aantallen en het vroege uitzwermen van deze wants is niet duidelijk. Over het algemeen komen ze rond april of mei tevoorschijn uit de overwinteringsplaats en keren hier in het najaar weer naar terug. Deze zomer vormden de wantsen een ware plaag, onder meer op campings en in woonwijken. De wantsen hebben een kleine kop met stekend-zuigende monddelen, waarmee ze berkenzaden uitzuigen. De volwassen exemplaren zijn 4 á 5 millimeter lang en hebben een roodbruine tekening. De voorvleugels van de volwassen wantsen zijn voor-

aan dik en leerachtig en het achterste deel is vliezig. Veel van de ingezonden en gefotografeerde exemplaren betroffen echter nimfen; deze hebben geen volledig ontwikkelde vleugels. Er zijn geen middelen beschikbaar om de wantsen buiten mee te bestrijden. Bestrijding van deze soort beperkt zich tot het handmatig verwijderen van de aanwezige individuen of door gebruik te maken van een stofzuiger. Verscheidene mensen hebben hun vakantie echter afgebroken vanwege de grote aantallen

Grote aantallen nimfen bij elkaar op een tuinschuur.
Foto: Raimond Lubbers

wantsen die de caravans en tenten binnendrongen. Om te voorkomen dat deze wantsen woningen binnenkomen om te overwinteren, kan men overwegen naden en kieren te dichtten, openingen af te sluiten met fijnmazig gaas en ramen en deuren zoveel mogelijk gesloten te houden.